

תשע"ו - WhatsApp - Berashis

(1- תכלית הכוונה לעשות מ'אני' - 'אין' -

"תכלית ירידת והמשכת אור אלקותו ית', שנמשך להתלבש בנבראים ולהחיותו ע"י צמצום . . עד שיהיו מתהווים באופן שהם בחינת 'יש' ונפרד, הוא בשביל שאחר כך יתבטלו ה'יש' ל'אין'" (תו"א בראשית ד"ה לא טוב היות האדם לבדו).

כלומר: הכוונה בכך שהקב"ה ברא את העולמות והנבראים באופן שהם מרגישים את עצמם כמציאות עצמאית ודבר נפרד מאלקות ('יש') אינה כדי שהנברא יישאר כך, אלא אדרבה - כדי שע"י עבודתו יבוא להכרה שלאמיתו של דבר לגבי הקב"ה הוא בטל במציאות לגמרי, ו"ואילו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות ורוחניות שבכל נברא, לא היתה גשמיות הנברא . . נראה כלל לעינינו, כי הוא בטל במציאות ממש" (תניא שער היחוד והאמונה פ"ג).

והעובדה שהנברא מרגיש את עצמו כ'יש ונפרד' היא רק מחמת ההעלם וההסתר של הצמצום.

וזוהי תכלית הכוונה בבריאת העולמות, שהאדם יעמיק דעתו באמת זו, עד שהדברים יחדרו בו ויהיו חקוקים בשכלו וברגשי לבו, וע"ז יבוא לביטול, היינו שתתבטל 'ישותו', ולא יהיה בבחינת 'יש' ונפרד מאלקות, כי אם יהיה בבחינת 'אין' וביטול לאלקות.

ובמילים פשוטות: "האדם צריך להיות 'אין' כמו שהוא באמת; וזהו אמיתית החסידות [היינו] לעשות מ'אני' 'אין', עס איז ניטא קיין 'אין'" (דרך מצותיך מצות אחדות ה' פ"ג).

(ע"פ תו"א בראשית ד"ה לא טוב היות האדם לבדו)

(2- 'טוב מאד' - זה מלאך המות, הכיצד? -

אמרו רז"ל על הפסוק 'וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד' - 'טוב' - זה מלאך חיים, 'טוב מאד' - זה מלאך המות. ולכאורה יש לתמוה: כיצד יתכן שמלאך המות הוא 'טוב מאד', יותר ממלאך חיים שהוא רק 'טוב'?

אלא הענין הוא:

'מלאך המות' הוא הנפש הבהמית שבאדם, ועל ידה יכולים לבוא לבחינת אהבה 'בכל מאדך', 'טוב מאד' דוקא שהיא אהבה בלתי מוגבלת, ולא רק 'טוב' סתם.

כלומר: על ידי הריחוק שנגרם מחמת 'מלאך המות' (היצר הרע והנפש הבהמית), באים לאהבה גדולה יותר מאשר האהבה שבאה מלכתחילה מתוך קירוב לאלקות. שכן, ע"י שמתבונן בהעדר תפיסת מקום של כל הדברים הגשמיים בהם הוא עסוק (מחמת תאוות נפש הבהמית), להיותם מתהווים ע"י הארה חיצונית של אלקות בלבד, יתעורר בצמאון גדול לדבקה בו יתברך, כי מאחר שאהבה זו באה לאחר שהאדם מונח ב'חושך' של עולם הזה, וכעת מבין עד כמה זה רחוק מהטוב האלקי, הרי יתעורר בצמאון ותשוקה עזה לברוח מן הרע ולהתקרב אל הטוב.

וזוהו 'יתרון האור מתוך החושך', שיתרון אור האהבה בא דוקא מתוך החושך וההעלם על אלקות.

(ע"פ תו"א נח ד"ה מים רבים)

(3- פירוש הפנימי של 'מים רבים' לא יוכלו לכבות את האהבה -

כתיב 'מים רבים' לא יוכלו לכבות את האהבה, ולפי פשוטו כוונת הכתוב לתאר את עוצם האהבה של בני"ה להקב"ה, אשר שום דבר בעולם, ואפילו 'מים רבים', אינו יכול לבטל ולכבות את 'אש' אהבה זו (מצו"ד).

אך לפי פשוטו יש להבין: מדוע צריך הפסוק להשמיענו ענין זה (ובדרך חידוש) ש'מים רבים' לא יוכלו לכבות את האהבה, והלא אהבה היא מדה שבלב ואינו בגדר כלל שהמים יכבו אותה? אלא צריך לומר ש'מים רבים' הם משל לדבר שניתן לחשוב שביכולתו לכבות את האהבה.

פירוש הדברים:

'מים רבים' רומזים לטרדות הפרנסה והמחשבות בעניני עולם הזה, לפי שענין הפרנסה נוגע לאדם מאד בנפש, ולכן טרדות הפרנסה מפריעות אותו ביותר, והמחשבות בזה 'שוטפות' את מוחו ולבבו עד שדומה למי שנשטף ונטבע במי הים.

ומכל מקום, אין בכוחם של 'מים רבים' אלו 'לכבות' ולבטל את האהבה, דלכאורה כיצד יתכן לומר שמי שטרוד ומושקע לגמרי בעניני עולם הזה שאהבתו לה' איננה נחלשת?

אלא שאהבה זו היא אש 'אלקית' הבאה מלמעלה, ולכן אין שום דבר בעולם יכול להחליש אותה. כי זוהי אהבה טבעית שבאה מהנפש האלקית שמהותה היא אלקות, וכשם שהאדם לא יצר אהבה זו, כך אין ביכולתו לכבותה.

(ע"פ תו"א נח ד"ה מים רבים)

(4- התועלת הבאה לאדם על ידי טרדות הפרנסה -

מבואר בקבלה וחסידות אשר מי המבול באו לטהר את הארץ, וזהו הטעם שהקב"ה השחית את העולם בדרך זו דוקא, ולא ע"י ענין אחר (כדכר ורעב וכדומה), כי מים מטהרים, דוגמת מי המקוה, והארץ היתה צריכה לטהרה אז מחמת חומרת העוונות של האנשים החטאים.

והנה, בנפש האדם מי המבול הם בחינת 'מים רבים', דקאי על טרדות ודאגות הפרנסה שיש לכל אחד. ובכתוב אחר מכנה מי המבול בשם 'מי נח', כי 'נח' הוא מלשון שביתה ונחת רוח, היינו ש'מים רבים' - טרדות הפרנסה - יכולים להביא לדבר טוב ולתועלת, ענין 'נחת רוח', שביתה ומנוחה.

והסברת התועלת היא:

טרדות אלו פועלות 'זיכוך' ומירוק באדם, כי הן גורמות שהאדם בא לידי "בחינת המרירות והשפלות והכנעה עצומה, וגם בלבול ופיזור הנפש ביותר עד שיגיע עד הנפש, מדחוק ולחץ עול שעבוד הפרנסה", "וזהו עצמו ענין הטהרה, שמטהרת ומזככת את הנפש להעלותה בעילוי גדול באמת, וכדאי יסורים קשים דעול שיעבוד הפרנסה כדי שתעלה על ידי זה במעלה ומדריגה גבוהה כו" (תורת חיים ד"ה אלה תולדות נח הב').

"והוא ענין הגלגולים דנשמות, שיצרפו בגלות או בעניות אף על פי שהמה מבולבלים לגמרי ואינם מתפללים כלל, זהו יותר טוב להם [בגלל הזיכוך הנפעל על ידי זה, כנ"ל] משהיו מתפללים בביטול במציאות" (סידור עם דא"ח ד"ה ענין המקוה).

(ע"פ תו"א נח ד"ה מים רבים)

(5- ביאור מטרתם של יסורי גיהנם ע"פ חסידות -

אודות 'אחר' (אלישע בן אבוי) אמרו רז"ל: מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי, היינו טוב לו שיהא נדון לגיהנם, כי כדאים הם כל היסורים בגיהנם כדי לזכות על ידם אחר כך לגן עדן. נמצא, שכל ענין הגיהנם הוא שעל ידי זה תוכל הנשמה להגיע לגן עדן.

שכן, מטרת העונש בגיהנם אינה לשם עונש בלבד, כי אם כדי למרק ולזכך את הנשמה מהטומאה שנדבקה בה על ידי החטא, ש"על ידי גיהנם נטהרת הנשמה, ועל ידי זה יכולה אחר כך לעלות לגן עדן וליהנות מ'זיו השכינה'" (מאה"ז הנחות הר"פ).

כלומר: ע"י ירידת הנשמה למטה להתלבש בגוף גשמי בעולם הזה, נדבקות בה חומריות וגסות של עולם הזה הגשמי, ובמיוחד אם הוטמאה בעבירות. ולכך, אחרי צאתה מהגוף, היא יורדת תחילה לגיהנם, ששם 'רוחצים' את הנשמה מהזוהמא שנדבקה בה, ולאחר שהיא מזוככת כראוי, עולה הנשמה לגן עדן.

וזהו גם ענין 'נהר דינור' (נהר של אש רוחנית) שבו צריכה הנשמה 'לטבול' כדי להכנס לגן עדן, שענינו הוא ביטול ושכחה מכל גשמיות ותענוג גופני שנדבקו בה בעולם הזה, עד שעל ידי זה לא ישאר בה אף רושם מהמחזה של עולם הזה, שאם לא כן, לא תוכל הנשמה לקבל אור עונג העליון שבגן עדן.

(ע"פ תו"א נח ד"ה מים רבים)

(6- חיות הדברים הגשמיים מ'שמרי האופנים' בלבד -

ידוע (ראה מאה"ז מארז"ל ד"ה אין לך עשב), שהחיות האלקית המחיה את כל הנבראים יורדת ו'משתלשלת' מאת ה' מדרגה לדרגה, ובכל דרגה החיות מתמעטת ומתצמצמת יותר ויותר עד שמגיעה למטה להנבראים הגשמיים שבעולם הזה.

ומבואר שיש הרבה דרגות ושלבים בהם עוברת חיות זו עד שנמשכת בעולם הזה. ואחד השלבים הוא שהחיות יורדת דרך 'שמרי האופנים', פירוש:

במלאכים עליונים יש דרגות רבות, זו למטה מזו. הדרגה הנמוכה יותר נקראת 'אופנים', ו'שמרי האופנים' היא ה'פסולת' של האופנים. כלומר:

ענין הפסולת ברוחניות הוא כמשל מאכל גשמי, שבתחלה הפסולת מעורבת יחד עם החלק הטוב שבו, ובעת העיכול נפרד הטוב מהפסולת, כך שהחלק היותר טוב מגיע למוח ולב לחזקם, והחלק הגרוע ממנו נמשך לאברים הפחותים יותר, ואילו הפסולת של המאכל שאינה ראויה לתת חיות אפילו לאבר פחות, נדחית החוצה.

כך גם למעלה, בשפע האלקי שנמשך מאתו ית' להחיות את כל הנבראים, שהוא 'מתברר' ע"י המלאכים, שנמשלו ל'קרביים' (כנרמז בכתוב 'וכל קרבי את שם קדשו'), כי הם 'מבררים' את השפע האלקי לכל נברא לפי ערכו. ונבראים גשמיים (שאינו נרגש בהם אור הקדושה) מקבלים את חיותם מה'פסולת' של החיות האלקית, היינו שערכה של חיות זו הוא כערך הפסולת של המאכל לגבי המאכל.

(ע"פ תו"א נח ד"ה מים רבים)

(7- האהבה הגדולה שהיא בדוגמת סתימת המים -

כתיב 'יתרון האור מן החושך', ואחד הפירושים בזה ע"פ חסידות הוא:

אהבה הגדולה ביותר לה' מתעוררת באדם דוקא 'מן החושך' - ע"י הכרתו בגודל ריחוקו מה' עד שנמצא בעולם הזה הגשמי שהאלקות הוא בתכלית ההעלם וההסתיר, שזהו בחינת 'חושך'.

כלומר: ע"י שיתבונן האדם בכך שלא רק כל התענוגים הגשמיים שבעולם הזה הם כלא חשיב ממש לגבי ה', אלא גם מקורם ושרשם באלקות אין לו ערך וחשיבות כלל לגבי עצמותו ית', כי מקור כל העולמות הוא מהארה אלקית מוגבלת ומצומצמת (כדי להוות עולמות מוגבלים).

והנה, כשבא להכרה פנימית ועמוקה בכך, יבוא לאהבה גדולה יותר אפילו מאשר אהבת הנשמה בגן עדן, כי היות שבגן עדן הוא גילוי אלקות, אין הנשמה מרגישה צמאון וגעגועים לעלות ולהכלל בעצמותו ית', משא"כ בירידת הנשמה למטה, שם אין כל גילוי אלקות, באה להשתוקקות וצמאון גדולים מאד להתקרב אליו ית'.

וכמו למשל כשסותמים את אמת המים ע"י עצים, אבנים ועפר וכדומה המעכבים את הילוך המים, הרי זה גורם שנביעת המים תהיה בתגבורת גדולה עד שפורצת בכח גדול ושוטפת את הסתימה. כך אהבה זו כשבאה 'מן החושך' (דבר המנגד לאלקות), היא בבחינת 'יתרון האור' - בתגבורת גדולה ביותר.

(ע"פ תו"א נח ד"ה מים רבים)

(5- ביאור סדר הפיוט 'אין לו דמות הגוף ולא גוף' -

מובא בפיוט 'גדל' על רוממותו של הקב"ה - 'אין לו דמות הגוף ולא גוף', ולכאורה תמוה, והרי אם אין להקב"ה אפילו דמות רוחנית של גוף, כל שכן שאין לו גוף גשמי ממש! ואם כן היה צריך לומר: 'אין לו גוף ולא דמות הגוף', בדרך 'לא זו, אף זו'. אלא הביאור בזה הוא:

הספירות דאצילות נקראות 'גוף', כמאמר התיקוני זהר: 'גופין תקינת לון', שהכוונה להכלים של עשר הספירות שהם כמו גופים אל האור וה'נפש' המתלבשים בהם. ו'דמות הגוף' כלומר: 'דמות' אינה עצם הדבר אלא הארה ממנו בלבד, כמו דמות האדם הנראית במראה. ולפי זה 'דמות הגוף' הכוונה לעולמות התחתונים - בריאה יצירה עשיה, שלגבי אצילות הם רק הארה חיצונית ומועטת בלבד מאלקותו ית'.

וזהו שאומר שלא זו בלבד שהקב"ה אינו שייך לבחינת 'דמות הגוף', היינו לעולמות התחתונים שהם רק 'דמות' והארה של האלקות בעולם האצילות, אלא יתירה מזו: הקב"ה הוא מובדל ומרומם גם מעולם האצילות העליון, כי הקב"ה עצמו הוא מושלל מכל הגדרה והגבלה, גם זה של אצילות, שבכל זאת הוא עדיין בגדר עולם.

(ע"פ תו"א בראשית ד"ה השמים כסאי)